

Direcció Newsletter: Esther Grau y Diana Marre

Continguts del N° 13: Carme Brun i Gasca

Edició, Format i Difusió del N° 13: Sofia Gaggiotti

Traducció al català: Bruna Álvarez i Victoria Badía

ISSN: 2013-2956

Amb aquest número de la nostra Newsletter , el número 13, iniciem el segon any de publicació d'aquest mitjà de comunicació del grup d'investigació AFIN, de periodicitat mensual.

Tot i que sempre es pot millorar, i que ho intentem permanentment, pensem que al llarg d'aquests dotze números publicats hem aconseguit, d'alguna manera, trobar un cert "estil" que ens identifica, sense renunciar a la diversitat que proporciona el fet que cada número està realitzat per diferents persones i, per això, resulta més representatiu de la nostra diversitat social. També creiem que hem pogut créixer en la inclusió d'imatges amb les que acompanyar els textos, les quals per elles mateixes o acompanyant l'article central, contribueixen a la seva comprensió i reflexió, així com a millorar i fer més agradable la lectura.

Els diferents apartats que completen l'article central també s'han anat consolidant pel que fa al tipus d'informació i suggeriments proporcionats que, pels comentaris que rebem de qui ens escriu, resulten d'utilitat per a diversos conjunts de lectors i lectores.

Aquesta certa "experiència" proporcionada per un any de publicació, ens ha suggerit també la conveniència o necessitat d'incloure números més pensats, directament, per i des dels nens i les nenes, fet que es concreta en aquest número, a través de les estratègies desenvolupades per mares, pares i/o famílies per tractar amb ells i elles diferents aspectes d'interès.

Per això, iniciem el camí d'aquest segon any de publicació de la Newsletter AFIN dedicant un número elaborat pensant en algunes d'aquelles coses que als nens i nenes més els agraden: els contes i les històries.

Aquesta Newsletter es publica amb el recolzament del Ministerio de Ciencia e Innovación a través del projecte I+D *Adopción Internacional y Nacional: Familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas* (MICINNCSO2009-14763-C03-01 subprograma SOCI)

Contes i històries d'adopcions per a nens i nenes

Conte (Del llat. Computus, càlcul) 1 m. Narració generalment breu d'uns fets llegendaris, ficticis o originàriament reals, amb la intenció d'entretenir, divertir, moralitzar. 2 m. Gènere literari en prosa d'extensió generalment breu i caracteritzat per la natura fictícia dels fets narrats. 3 m. Composició d'aquest gènere. (Diccionari de la llengua catalana. Segona edició).

Els contes tenen una gran importància en el desenvolupament infantil. Entre les seves bondats destaquen: potenciar el llenguatge, l'atenció, fomentar el gust per la lectura, la transmissió de valors i tradicions culturals... tot i que segurament la funció més important del conte és la de fascinar i permetre'ns (a nens i adults) viatjar a móns de fantasia on tot és possible. Hi ha poques persones que no gaudeixin amb un conte ben contat.

També s'ha parlat molt sobre el valor terapèutic de les històries contades, d'alguna manera permeten elaborar vivències i conflictes que, situats en la història d'altres personatges i amb certs paral·lelismes amb els nostres, podem mirar amb més tranquil·litat.

És en aquest sentit que assistim a un boom de literatura, especialment infantil i juvenil, que aborda temes que ocupen i preocupen als nens i nenes: pares separats, enuresi, germans discapacitats, malalties greus, mort d'un familiar, problemes de llenguatge, d'hiperactivitat, obesitat, bullying, avis que perden la memòria... i, evidentment, adopcions, especialment adopcions internacionals.

Coleando la paz de tu sonrisa
Yudit Vidal Faife

No s'ha d'oblidar, tanmateix, que aquestes històries, que en determinats moments i situacions poden ser útils, s'allunyen de la definició de "conte" com a fet llegendari o fictici (i fins i tot a vegades s'acosta a l'accepció del castellà de "relat indiscret") i és possible que haguem de donar-los un tracte diferent: per exemple, pot no ser el més adient per contar abans d'anar a dormir (despertar els fantasmes en aquesta hora sol ser un mal pla!!) i s'ha de tenir especial cura i delicadesa quan s'expliquen a grups escolars on hi ha nens o nenes adoptats, que poden sentir violada la seva intimitat quan es tracten aquestes històries. Això no vol dir que no s'expliquin en aquests grups, sinó que es doni prioritats i es tingui en compte sempre quins són els sentiments del nen o nena en aquesta situació. A vegades es tracte simplement de comentar amb ell o ella el conte primer, veure si li agrada, i preguntar-li si li agradaria que s'expliqués a classe.

Cada nen o nena té la seva història, la història prèvia i la història de l'adopció, per la qual cosa és impossible pensar que un conte no personalitzat reflectirà fidelment allò que el nen ha viscut. Els nens no necessiten històries idèntiques a la seva per poder identificar-se amb els personatges (pensem per exemple en els contes de sempre que a tots ens van servir... qui tenia una vida similar a la nena que vestida de vermell anava armada amb un cistell ple de dolços, bosc a través, per visitar la seva àvia i es topava amb el llop? a qui una madrastra obligava a netejar la casa de dalt a baix en lloc d'anar a una festa de prínceps i princeses?) Tots aquests contes clàssics, que esperem que no es perdin mai, compleixen una funció important en el desenvolupament i superació de conflictes i pors infantils.

En el trigal
Yudit Vidal Faife

Actualment és fàcil trobar contes que expliquen la història de nens i nenes que han vingut d'altres països, aquells on el nombre de famílies que hi adopten és més gran en el nostre país. Contes com la col·lecció "Vaig arribar de...", que en alguns casos són històries verídiques, com els contes de la col·lecció "La família creix", de Marta Perdigó. *Viatge a la Xina, Viatge al Nepal, Viatge a Rússia, Viatge a Etiòpia, i Viatge a Ucraïna*, en català i castellà.

A vegades pensem que al nen o la nena li "servirà" una història d'un altre nen adoptat en el seu mateix país, però potser és més interessant que coincideixin altres aspectes, com la composició familiar -monoparental, parella, amb o sense fills previs...-, l'edat del nen, alguna de les vivències que s'expliquen... o simplement que no s'assembli molt perquè és una altra història que ens pot remetre a la nostra. Sovint una història sobre un cadell abandonat i recollit per un altre animal, ajuda molt més a expressar els sentiments sobre l'abandonament i l'adopció. No és per casualitat que *El llibre de la Selva* sigui una història que sedueix a molt nens que han estat adoptats (i probablement tampoc sigui casual que l'autora de diversos llibres sobre adopció, hagi publicat també *L'adopció d'en Tro*, que tracta sobre l'abandonament dels gossos i la responsabilitat que s'adquireix quan s'adopta un d'aquests animals). En aquest sentit, *Una mare per a l'Owen*, de Marion Dane Bauer, o *Guinetó sense mare*, són contes preciosos sobre els sentiments relatius a l'abandonament, la pertinença i la família d'adopció.

Atrapado por el gusto de las alas
Yudit Vidal Faife

Hi ha detalls importants que diferencien uns contes d'altres; en molts d'ells, la història comença a l'orfenat. Habitualment, és el període de la vida del nen sobre el qual ja disposem d'informació, registres fotogràfics i una memòria comuna. Són pocs els contes que s'atreveixen amb el tema de l' "abandonament" i la família biològica. Una honrosa excepció és *Busco una mare*, de Gemma Lienas, que tracta el tema de manera exquisida, i introdueix la història com a dues històries paral·leles, una a cada banda de l'Atlàntic.

També hi ha contes que permeten la personalització i la construcció d'un conte entre els pares i el fill o la filla. Entre ells, "*Ésta es nuestra historia*" ("Aquesta és la nostra història"), de Ana Berástegui i Blanca Gómez Bengoechea, que abasta totes les etapes de la història de la família amb molta cura i permet de personalitzar el relat amb fotos i comentaris.

Altres contes aborden temes que en algun moment poden suposar diferències entre el nen adoptat i els seus companys: a "*Soy adoptada ¿Y qué?*" ("Sóc adoptada, i què?"), de Jokin Mitxelena Heriste, una nena arriba a l'escola amb uns deures especialment complicats per a ella: ha de portar a classe el seu arbre genealògic. O la celebració de dues dates importants, el naixement i l'arribada a casa (*Els dos aniversaris de l'Estrella*, de Javier Esparcia, i *La Història de l'Ernest*, de Mercè Company).

Tierna madre entre insectos
Yudit Vidal Faife

D'altres, que no estan pensats específicament per a famílies adoptives, també resulten útils per a tractar aspectes emocionals que poden ajudar, per exemple, en la qüestió de l'autoestima (*T'estimaré sempre*, de Debi Gliori, aborda la por al rebuig que poden despertar en els nens les seves pròpies rebequeries).

Tots necessitem conèixer i interioritzar la nostra història. Malauradament, per alguns nens i les seves famílies no és possible tenir tota la informació necessària. Aquest serà un procés continuat al llarg de la seva vida, per la qual cosa mai s'ha de pensar que explicant-ho hem complert, ja que a cada etapa pot prendre una forma diferent i necessitar respostes diferents. Aquests contes ens poden acompanyar, ajudar a conèixer els sentiments del nen o nena i facilitar-nos el parlar del tema. El repertori és suficientment variat com per poder trobar-ne sempre algun que ens agradi.

Abans d'acabar aquesta petita reflexió, li pregunto a la meua filla (10 anys) què en pensa sobre els contes d'adopció. Em respon: "Estan bé, perquè són coses reals que passen a la vida i està bé que els llegeixin, però quan t'ha passat a tu no són els contes que més t'agraden". Per tenir-ho també en compte, oi?

Primavera en flor
Yudit Vidal Faife

REFLEXIONEM

Lindo, Elvira 2010. “Mi vida, en dos patadas”. *El País*, 18/04/2010.

Aquest article d’opinió de l’escriptora Elvira Lindo en resposta a la proposta d’exercir certa forma de ‘censura’ sobre els contes ‘clàssics’ per la seva suposada capacitat de propiciar la perpetuació dels rols de gènere tradicionals, es troba en la línia de la d’aquest número de la Newsletter AFIN.

Només com a mostra del valor dels contes en molts sentits, i del que l’article diu i suggereix i per convidar a la lectura completa, tres paràgrafs imprescindibles.

“Aprender a leer fue para mí descubrir el mecanismo por el cual uno escucha un cuento cuantas veces quiera”.

“Cuando llegó el momento de leerle a la criatura [su primer hijo] cuentos yo ya me estaba librando, por fortuna, de esa idea de que todo juego y todo cuento han de ser pedagógicos y cumplir estrictas reglas morales”.

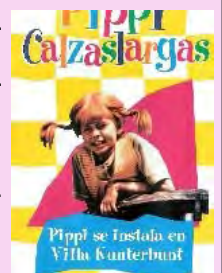
“Los cuentos clásicos están hechos de acero, han soportado el paso del tiempo, adiestran al niño en las emociones puras: el amor, el abandono, la pena, el ansia de superación y el triunfo del inteligente contra el bruto”.

...PER VEURE

Reitherman, W. 1967. El libro de la Selva. Mowgli, un nen de només dos anys, queda abandonat a la selva després de la mort dels seus pares, sent recollit per una manada de llops. En el si de la manada, Mowgli és educat com un llop més, fins que creix i comença a desenvolupar-se sol a la selva.

Hellbom, O. 1969. Pippi Calzaslargas és una nena de nou anys, llargues cues i un esperit lliure, a qui li succeeixen mil i una aventures. Té petits poders, viu amb un mico i un cavall, no té ningú a qui donar explicacions i els seus millors amics són Tommy i Annika, dos nens de la seva edat que assisteixen fascinats a l’esclat de llibertat i diversió que suposa el fet d’estar amb Pippi.

DeVito, D. 1996. **Matilda**. Mathilda Wormwood és una joveneta extremadament curiosa i intel·ligent, tot al contrari que els seus pares, que molt sovint la ignoren. A mesura que creix va descobrint que té poders telequinètics, fins que un dia un professor li ensenya que els pot utilitzar per ajudar als seus amics. A més a més, les persones, que fins aquest moment li han fet la vida impossible, en patiran les conseqüències.

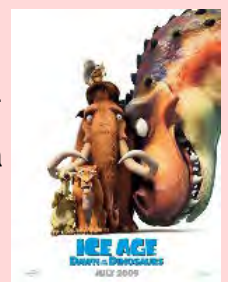
Selick, H. 1996. **James y el melocotón gigante**. El petit James es queda orfe després de la mort dels seus pares i es veu obligat a viure amb dues ties cruels i repulsives. La visita d'un estrany personatge, una aranya a la qui salva, li proporciona un mitjà per escapar: un préssec gegant que comença a créixer desmesuradament en el seu jardí. Quan s'introdueixi dins seu coneixerà altres estranys personatges.

Trousdale, G. y K. Wise 1996. **El jorobado de Notre Dame**. Amagat a les mirades de tots els ciutadans de París, a la part més alta del campanar de la catedral de Notre Dame, viu Quasimodo. El seu tutor, el jutge Frollo, no li permet baixar mai del campanar. En companyia de tres simpàtiques gàrgoles de pedra, Víctor, Hugo i Laverne, Quasimodo passa les hores observant el bulliciós anar i venir de la gent. Fins que un dia, decideix baixar d'amagat i coneix la bella Esmeralda, amb qui viurà la seva gran aventura.

Wedge, C., Saldanha, C. 2002. **Ice Age**. A l'època glacial de la prehistòria un mamut, un ós mandrós gegant i un tigre s'ocuparan de tenir cura d'un nadó humà extraviat per la seva família.

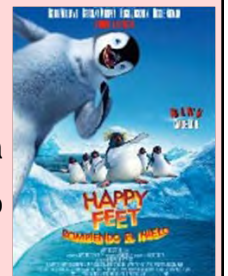

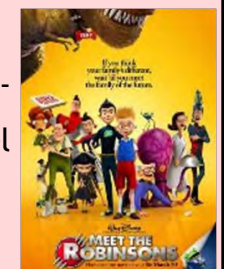
Adamson, A. 2005. Las crónicas de Narnia. La història narra les aventures de quatre germans: Lucy, Edmund, Susan y Peter que, durant la Segona Guerra Mundial, descobren el món de Nàrnia, al qual hi accedeixen a través d'un armari màgic, mentre juguen a fet i amagar a la casa de camp d'un vell professor. A Nàrnia, descobriran un món inserible, habitat per animals que parlen, follets, faunes, centaures i gegants, a qui la Bruixa Blanca -Jadis- ha condemnat a l'hivern etern. Amb l'ajuda del lleó Aslan, el noble sobirà, els nens lluitaran per vèncer el poder que la Bruixa Blanca exerceix sobre Nàrnia en una espectacular batalla i aconseguir així alliberar-la de la maledicció del fred.

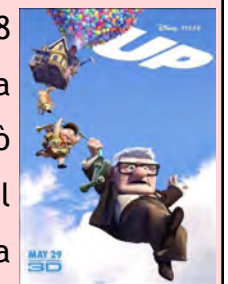
Miller, G. 2006. Happy feet. Comèdia familiar que narra la història d'uns pingüins a l'Antàrtica. Per atraure a la seva parella, els pingüins han d'entonar una cançó, però un d'ells no sap cantar... Malgrat ser un gran ballarí de claqué.

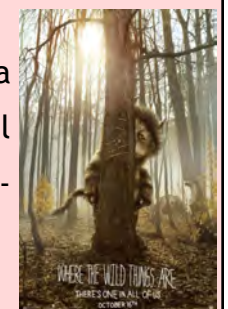
Anderson, S. J. 2007. Descubriendo a los Robinsons. Quan Lewix coneix a un misteriós noi que ve del futur anomenat Wilbur Robinson, ambdós faran un viatge en el temps, on Lewis descobreix el sorprenent secret de la família Robinson.

Docter, P. y Peterson, B. 2009. UP explica la història d'un venedor de globus de 78 anys, Carl Fredricksen, qui finalment aconsegueix dur a terme el somni de la seva vida en enganxar milers de globus a casa seva i sortir volant rumb a Amèrica del Sud. Però descobreix, massa tard, que la majoria dels seus malsons s'han embarcat també en el viatge: un explorador de la jungla anomenat Russell, que té 8 anys i un optimisme a prova de bombes.

Jonze, S. 2009. Donde viven los monstruos és una adaptació del clàssic conte per a nens de Maurice Sendak, protagonitzat per Max, un nen desobedient que és enviat al llit sense sopar i que crea el seu propi món imaginari: un lloc poblat per ferotges criatures que el tenen a ell com un líder.

RECOMANEM...

- Contes personalitzats:

La web <http://www.e-nans.com> permet encarregar contes personalitzats, un d'ells "Tres vuelos"/"Tres vols (en català o castellà) sobre la història d'adopció. En un formulari s'omplen les dades corresponents al nen: nom, país, qui el va esperar a l'aeroport, característiques físiques, primeres paraules, reacció en conèixer als pares, etc. Que permeten personalitzar al màxim el conte. Recomanat d'1 a 10 anys.

- Contes d'animals:

- Pels més petits:

- "*Una mare per a l'Owen*" Bauer, Marion Dane; Butler, John [il.lustr.]. Història molt bonica i amb il·lustracions precioses sobre un hipopòtam abandonat i adoptat per una mare tortuga.
- "*Sadu está triste*" Concha López Narváez, editorial Anaya 2007. Explica la història d'un elefant adoptat que està trist perquè la seva mare té a la panxa un germanet que naixerà aviat, i té por que aleshores l'estimi menys

- A partir de 6-7 anys:

- "*El zorrito abandonado*" Korschunow, Irina Ed Norma (en catalán: *El guinetó sense mare* Ed. Aliorna). Una guineu es troba un guinetó que no té mare. L'alimenta i l'acaricia, i el porta amb els seus tres guinetons. Pel camí, ha de lluitar contra un teixó i un gos que se'l volen menjar. Finalment, arriba fins als seus tres cadells que accepten el nou germà amb alegria.

- Per a nens i nens una mica més grans, amb menys il·lustracions:

- *La historia de Ernesto / La història de l'Ernest*. Mercè Company (Cruilla; SM, 2001). Explica la història d'un nen que celebra el dia de la seva arribada a la família. En aquesta ocasió, els seus pares li regalen un petit gat de qui ha de tenir cura.
- *¡Que suerte hemos tenido con Paule!*. Kirsten Boie Ed Alfaguara 2002. A Paule el van recollir d'un orfenat en néixer. A vegades es pregunta si és estranger o per què la seva mare el va donar en adopció.

- Col·leccions

- “Los cuatro viajeros” Miro, Asha (Ed Beascoa) (En catalán “els Quatre viatgers” Ed Magrana). És la història d’uns nens adoptats a Rússia, Índia, Etiòpia i Xina que coincideixen a la mateixa escola a Barcelona
- “Llegué de... Explicame mi historia”/ “Vaig arribar de... explica’m la meva historia”, (Ed La Galera 2005) Històries de nens adoptats a Xina, Nepal, Rússia, Etiòpia, Colòmbia i Ucraïna
- “La familia crece, viaje a ...” de Marta Perdigó, en www.kalkidan.com. Històries reals d’adopció de nens a Etiòpia, Xina, Nepal, Rússia i Ucraïna.

- Varis

- “Busco una mamá/Busco una mare” de Gemma Lienas (La Galera, 2005). Una història preciosa que s’inicia com dues històries, una a cada banda de l’Atlàntic. És interessant perquè explica amb molta claredat i ajuda a comprendre l’abandonament per part de la mare biològica.
- *Els dos aniversaris de l’Estrela*, Javier Esparcia. (La Galera, 2003). Història d’una nena adoptada en una família amb fills biològics. Els germans no entenen que Estrela celebri dos aniversaris, el del seu naixement i el de la seva arribada a la família.
- *Soy adoptada ¿y qué?/Sóc adoptada i què?* Jokin Mitxelena Eds. La Galera. Barcelona, 2004. Una nena adoptada a Xina arriba un dia a casa amb uns deures una mica difícils: ha de fer el seu arbre genealògic. Els seus pares l’ajudaran a col·locar tots el cercles i els noms que saben.

LINKS D'INTERÈS

- <http://www.diba.es/biblioteques/guia/guiesnov/guiestemaf.asp?guia=74&bib=253#808>
Pàgina de la Diputació de Barcelona amb referències de llibres sobre adopció, per a nens/es i adults
- <http://www.adoptionbooks.com> Bibliografia infantil sobre adopció en anglès.
- <http://www.afaan.org/bibliografia.htm> Pàgina de l'associació de famílies adoptants d'Andalusia, amb un apartat extens dedicat a la literatura sobre adopció.
- www.kalkidan.com Pàgina de Marta Perdigó on es pot consultar i adquirir els seus contes d'adopció.
- <http://www.e-nans.com> Pàgina per confeccionar i encarregar contes personalitzats, entre ells "tres vuelos" / "tres vols" d'adopció internacional

PROPERES ESDEVENIMENTS D'INTERÈS

- [Conference: Children, Families and the Migration Experience: Opportunities and Challenges.](#) 21 May, 2010. Middlesex University, Hendon Campus, London
- [Conference Growing Up in Divided Societies.](#) 10-11 June 2010. Queen's University, Belfast
- [International Conference Childhood and Youth in Transition.](#) 6-8 July 2010. Centre for the Study of Childhood and Youth, University of Sheffield
- [International Conference on Adoption Research.](#) 11-15 July, 2010. Leiden University, Leiden
- [Intercountry Adoption Summit.](#) 23–26 September, 2010. Stratford, Ontario.
- [International Conference Towards an Anthropology of Childhood and Children.](#) 9-11 March, 2011. Institute of Human and Social Sciences, University of Liege, Belgium
- [XXXIII Congreso Interamericano de Psicología.](#) 26-30 Junio, 2011. Medellín, Colombia.

ESDEVENIMENTS RECENTS

Els dies 7 i 8 de maig es van realitzar les Jornades Internacionals AFIN La 'integración' de la adopción internacional a la Casa del Mar de Barcelona. En les jornades hi va participar una nombrosa, interessant i interessada audiència, de la qual en reproduïm alguns comentaris:

- "Bon dia, Primer de tot donar-vos les gràcies per les jornades, tant esplèndides, tant en l'organització, com en l'humanitat i excel·lència dels ponents. He après moltes coses, al igual que suposo molts dels presents, i altres estan reflexionant-se. [...] Seguim en contacte."
- "Querida María y equipo, recibid mi enhorabuena por las estupendas jornadas de adopción que habéis organizado. Mereció la pena mi desplazamiento, me quedé con las ganas de escuchar más y pasar más días en Barcelona. [...]."
- "Soy madre adoptiva y maestra de educación infantil. [...] el próximo curso lo voy a dedicar a realizar un proyecto de investigación de cómo se está tratando en la actualidad el tema de la adopción. Pretendo conocer de primera mano la realidad en los centros educativos, [...]. El punto de partida de mi proyecto va a ser, entre otras fuentes, este congreso que han realizado en Barcelona, al que no pude asistir pero me hubiera encantado. Un cordial saludo."
- "He asistido a las jornadas sobre adopción de este fin de semana y no quiero pasar la oportunidad de felicitaros por lo interesantes que me resultaron las ponencias y lo instructivos, además de emotivos, que fueron los testimonios personales. Vuestras aportaciones son muy necesarias para este mundo aun tan desconocido de la adopción y yo, como madre adoptante, no puedo más que daros las gracias por vuestro trabajo y animaros a seguir investigando. [...] Muchas gracias."
- "Quisiera felicitaros por las Jornadas celebradas en Barcelona el 7 y 8 de mayo 2010. Un contenido interesantísimo, emotivo, esclarecedor en muchos aspectos. Una organización fantástica, generosa y ordenada. Una gran experiencia para aprender, reflexionar y seguir día a día en mi papel de madre adoptiva. Gracias."

NOTÍCIES AFIN

A la pàgina web AFIN (www.afin.org.es) hem obert tres nous apartats a la pestanya Jornadas AFIN /7 y 8 de mayo de 2010, on es pot consultar el programa desenvolupat a les Jornades Internacionals *La 'integración' de la adopción internacional*, les presentacions realitzades a les jornades en format power point i alguns comentaris de qui va assistir.

En el número 15 de la Newsletter AFIN publicarem una síntesis dels resultats del proyecto de investigació I+D+i *Adopción internacional: la integración familiar y social de los menores adoptados internacionalmente. Perspectivas interdisciplinarias y comparativas* finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació d'Espanya (MEC SEJ2006-1586) que també es van presentar a les Jornades del 7 i 8 de maig.

Una versió completa dels resultats es publicarà a través d'un llibre a finals d'aquest any.

SOBRE L'AUTORA DELS CONTINGUTS D'AQUEST NÚMERO

Carme Brun i Gasca,

Doctora en Psicologia i Logopeda. Professora Titular de la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Mare adoptiva.

Col·laboradora en el projecte d'investigació dirigit per la Dra Diana Marre "Adopción Internacional y Nacional: familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas"

SOBRE LES IL·LUSTRACIONS

Yudit Vidal Faife va néixer el 1979 a Santa Clara (Cuba), i des del 1986 resideix a Trinidad. És graduada a l'Escola Professional d'Arts Plàstiques "Oscar Fernández Morera", en les especialitats de pintura, disseny gràfic i tècniques a l'aquarel·la (Trinidad, 1998) i Llicenciada en Arts Plàstiques, en Restauració i Conservació de Béns Mobles (Instituto Superior de Arte, 2008). Les seves obres, repletes d'imatges oníriques, han estat exposades al llarg dels últims anys a Cuba i Europa. "*...Creo mundos fantasiosos e imaginarios pictóricamente desde que tengo uso de razón... Las entidades que creo en mis pinturas son como caricaturas simbólicas de los problemas existenciales de la raza humana*" (Yudit Vidal Faife).